

**О. О. Косянчук**

## **МІЖКУЛЬТУРНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ В ЕПОХУ УКРАЇНСЬКОГО РЕНЕСАНСУ ТА БАРОКО**

*У запропонованих тезах піднімається питання українсько-європейських відносин у сфері освіти та літератури. У XV–XVIII ст. українські студенти навчалися у європейських університетах, в той час як давня українська література збагачувалася ренесансною концепцією антропоцентризму, античними жанрами (оди, панегірики, елегії), образами та тематикою.*

**Ключові слова:** Ренесанс, Бароко, стиль, антропология.

**О. О. Kosianchuk**

## **INTERCULTURAL COMMUNICATION IN THE UKRAINIAN RENAISSANCE AND BAROQUE**

*Epochs” presents a research of the problem of Ukrainian-European relations in the sphere of education and literature. In 15-18 centuries Ukrainian students studied in the European universities, while the conception of anthropocentrism revived antique poetic genres (odes, panegyrics, elegies), images and themes in old Ukrainian literature.*

**Key words:** Renaissance, Baroque, style, anthropology.

Оволодіння культурним досвідом минулого повинне підпорядковуватися головній меті – вихованню духовно багатой і морально досконалої особистості. Епохи Відродження та Бароко, опираючись на спадщину античної культури, витворюють нові ідеали: культ розуму і знань, значущість самоформування людини, свобода думки і віросповідання, новий підхід до освіти, розвиток і утвердження гуманізму [2; 18].

Для здобуття освіти і за умов відсутності власних вищих навчальних закладів чимало українських студентів вирушало навчатися у провідні університети Європи, що сприяло розвитку міжнаціональних взаємин. Ця тема останніми роками досить

активно досліджувалася В. Микитасем, В. Литвиновим, В. Нічик, З. Хижняк. Так, українських студентів знаходимо у реєстрах Болонського, Падуанського, Оксфордського, Кембриджського, Празького, Краківського та ін. університетів.

Важливим етапом у становленні національної культури та освіти стала поява у Львові, Острозі, Києві та інших містах культурно-просвітницьких центрів, які в історії України стали відомі як братства. Так, Львівське (1544) та Київське братства (1615) “розгорнули велику культурно-освітню роботу, беручи в свої руки школи, друкарні, літературу, науку, мистецтво, бібліотеки тощо, а отже, – сприяли національному відродженню на ґрунті українського православ’я” [1; 38].

Кульмінаційним моментом українського культурного Ренесансу стало заснування у 1576 році Острозького слов’яно-греко-латинського колегіуму, побудованого “за типом західноєвропейських учбових закладів, але з “грецьким”, тобто православним спрямуванням” [4; 51]. У 1632 році відкрито Києво-Могилянський колегіум, який готував духовну еліту української нації. Система навчання передбачала постійне звернення до ідей античності, середньовіччя, Відродження, пізніше – реформації і контрреформації [7; 18].

В. Литвинов у відомій праці “Ренесансний гуманізм в Україні” виділяє три етапи поширення гуманістичних ідей в Україні:

1. До середини XVI ст. – зацікавлення суспільно-політичною та етичною гуманістичною проблематикою.

2. XVI – поч. XVII ст. – розробка ідей, поява культурно-просвітницьких, наукових, літературних й освітніх об’єднань.

3. Друга третина XVII – поч. XVIII ст. – розвиток гуманістичних ідей в контексті епохи бароко [4].

Подібна класифікація є цілком слушною і логічною, вона дає пояснення до закономірних етапів розвитку і становлення української ренесансно-барокової культури.

За Д. Наливайком, з часів Київської Русі українська література, як важливий чинник націотворення, належала до кола літератур православно-слов’янської культурної спільності, перебуваючи у зв’язках із південнослов’янськими та візантійською літературами, контекст яких був визначальним. В останні де-

сятиліття XVI століття відбувається переорієнтація на зв'язки із західноєвропейською літературою, “йдуть імпульси і впливи нових європейських ідейних та художніх рухів і течій, розпочинається європеїзація української культури” [6; 123]. Таким чином, можемо говорити про міжкультурну комунікацію, яка була зосереджена, зокрема, і в літературній площині.

Характерною ознакою давньої української літератури XVI-XVIII ст. є звернення до античної літературної традиції, з якої засвоюються античні жанри (ода, елегія, епіграма, епітафія), система образів (передусім античної міфології), віршових розмірів. Однак питання ступеню впливу античності, адаптації біблійних та міфологічних сюжетів і образів при перенесенні їх на національний ґрунті й досі залишаються маловивченими.

Розквіт гуманізму сприяв возвеличенню людини, акцентував увагу на її природних та мистецько-творчих здібностях. У зв'язку з цим, одним із розповсюджених жанрів постає похвальна (одична) лірика, яка возвеличує особу, важливу суспільну подію чи явище. Якщо в епоху ренесансу зустрічаємо зразки оди, зокрема, у творчості Павла Русина з Кросна, то в добу бароко значного розповсюдження набули панегірики Г. Смотрицького, К. Саковича, О. Митури та інших авторів.

Сьогодні ренесансне латиномовне письменство вважають явищем “пограничним”, що належить до української та польської культур, а найбільшою мірою – до наднаціональної новолатинської літератури [5; 117]. Продовження ренесансних за своїм характером процесів маємо в добу українського бароко. Відтак, можемо говорити про європейський контекст української культури, без якого неможливе вивчення останньої. Рецепція античної спадщини у XVI-XVIII ст. сприяла збагаченню українського мистецтва (літератури, архітектури, живопису) та його долучення до обріїв європейської та світової культури.

### **Література:**

1. Алексієвєць Л. Києво-Могилянська академія у суспільному житті України і зарубіжних країн ( XVII-XVIII ст.). – Тернопіль: Збруч, 1999. – 263 с.
2. История культуры стран Западной Европы в эпоху Возрож-

денія / Под ред. Л. М. Брагиной. – М.: Высш. школа, 2001. – 479 с.

3. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. – К.: Вид-во Со-  
ломії Павличко “Основи”, 2000. – 472 с. // [http://www.litopys.org.ua/  
lytv/lyt02.htm](http://www.litopys.org.ua/lytv/lyt02.htm) [електронний ресурс].

4. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. – К.:  
Абрис, 1994. – 288 с.

5. Наливайко Д. Парадигма італійсько-українських культурних і  
літературних зносин доби відродження / Наливайко Д. Теорія літе-  
ратури й компаративістика. – К.: Вид. дім “Києво-Могилянська ака-  
демія”, 2006. – 347 с.

6. Наливайко Д. До проблеми Ренесансу в українській літерату-  
рі // Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. – К.: Вид.  
дім “Києво-Могилянська академія”, 2006. – 347 с.

7. Нічик В. М. Києво-Могилянська академія і німецька культу-  
ра. – К.: Укр. центр духовної культури, 2001. – 252 с.